

Oral helse hos eldre, hjemmeboende pleiepasienter

Et samarbeid mellom TkMN, tannhelsetjenesten og
hjemmetjenesten i kommunene Grong, Vestnes og Åfjord
Prosjektperiode 2015 – 2017

Katrine Døsvik
prosjektleder TkMN

Tannhelsetjenestens
kompetansesenter
Midt-Norge

“Eldre-prosjektet”

- “Forbedring av tannhelsen hos eldre, hjemmeboende pleiepasienter”

Utfordring:

- Hjelp, våre brukere har fremdeles egne tenner!

Bakgrunn for prosjektet

- Kun 15% av mennesker over 80 år bor på institusjon
  - **Hjemmesykepleie**
  - «Eldre-bølgen»
  - Ved sykdom – rask ødeleggelse av tannhelsen
-
- Undersøkelser viser at:
  - **Flere eldre beholder sine egne tenner**
  - Stort udekket tannbehandlingsbehov
  - Pleiere ønsker mer opplæring i munnstell

Sykdom – rask ødeleggelse av tannhelsen

Bilder hentet fra <http://www.tannlegetidende.no/dntt/pdf2011/P11-02-104-9.pdf>
«Tenner for hele livet» Gunhild V. Strand: Nor Tannlegeforen Tid 2011;121:104-9

Bakgrunn for prosjektet

• Lov om tannhelsetjenesten

- Prioriterte grupper av befolkningen har etter loven rett til gratis tannbehandling.
- **Gruppe C: Grupper av eldre, langtidssyke og uføre i institusjon og hjemmesykepleie.**
- Hjemmesykepleie sammenhengende i over 3 måneder
- Kun 1/3 benytter seg av tilbudet om gratis tannbehandling. HVORFOR?
- DERE har ansvar for å informere brukerne om dette tilbudet

God tannhelse blant eldre - en utfordring?

- Medisinbruk
- Munntørrhet
- Økt fare for karies/ hull i tennene
- Soppinfeksjoner i munnhulen
- Dårligere immunforsvar hos eldre
- Generell helse
- Dårligere motorikk og syn
- Demens
- Kosthold

Er det ikke like greit med gebiss???

- **God oral helse er viktig for:**

- Den generelle helse
  - Å kunne tygge og spise (fordøyelse)
  - Appetitt, smak, opplevelse av mat
  - Velvære og integritet; å ha sosial omgang, å ha frisk pust (ikke lukte vondt)
  - Verdighet - tannløshet?
  - Å hindre sykdom og smerter i tenner, festeapparat og slimhinner
-
- Det føles godt å ha en ren munn!
  - Vanskelig med tilvenning av proteser, spesielt blant demente

Innhold

- Litt anatomi
- De vanligste sykdommene i munnhulen
- Hvorfor blir det hull i tennene?
- Hva kan vi gjøre for å unngå sykdom i munnhulen?
- Munntørrhet
- Bilder og modeller av forskjellige tannerstatninger
- Munn- og tannstell
- Diverse hjelpemidler
- Spørreundersøkelse 2
- Eventuelle spørsmål

Litt anatomi

- **MUNNHULEN:**

- Tenner
- Munnslimhinner
- Tunge

- Saliva/spytt
- bakterier

De vanligste sykdommene i munnhulen

- **Karies:** tannråte «hull i tennene»: Verdens vanligste sykdom
Folkesykdom?
- **Gingivitt:** tannkjøttsykdom
- **Periodontitt:** Alvorlig tannkjøttsykdom - tannløsnings sykdom
- **Soppinfeksjoner**

Karies/ hull i tennene

- Tenner, sukker og bakterier MÅ være tilstede
- Hva skjer ved inntak av sukker?
- Bakteriene i munnen omdanner sukker til **syre**
- Syren tærer på tannemaljen ved at denne går i oppløsning
- Skjer dette mange nok ganger vil det bli en skade på tannen: **Karies**
- Viktig med **spytt – nøytraliserer syren**. Må ha arbeidsro!
- **Faste, regelmessige måltider er det beste for tennene**
- SAFT- OG BRUSDRIKKING..... ☹

Karies/ hull i tennene hos eldre

- Hos eldre er ofte tannkjøttet trukket tilbake («lange tenner»)
- Ser blottlagt rotoverflate
- Lettere å få hull på rotoverflata fordi denne ikke er dekt av emalje
- Vanlig med «rotkaries» hos eldre
- Kort vei inn til nerven i tanna
- BRUK FLUOR – forebygging er MYE bedre enn behandling! 😊

Karies hos eldre

a

b

Bildet over er hentet fra «Munnstell når livet er på hell» G.V.Strand, H.Wolden, L.Rykkje, Å.Gjellestad, G.Stenerud Tidsskr Nor Lægeforen 2005; 125:1494-6

Årsaker til karies

- Dårlig munnhygiene
- Hyppig sukertilførsel
- Munntørrhet
- Matretensjon

Tannkjøttsykdommer

Gingivitt

- Tannkjøttbetennelse
- Bakteriene i plakket gir betennelse i tannkjøttet
- Svært vanlig
- Rødt, hovent, blør lett ved berøring

Periodontitt

- Bakteriene angriper kjevebenet og ødelegger festet rundt tennene
- Mobilitet – **tannløsning, tap av tenner**

Hva kan vi gjøre for å unngå sykdom i munnhulen?

Hull i tennene

- KOSTHOLD

- RENHOLD

- FLUOR

Gingivitt/periodontitt

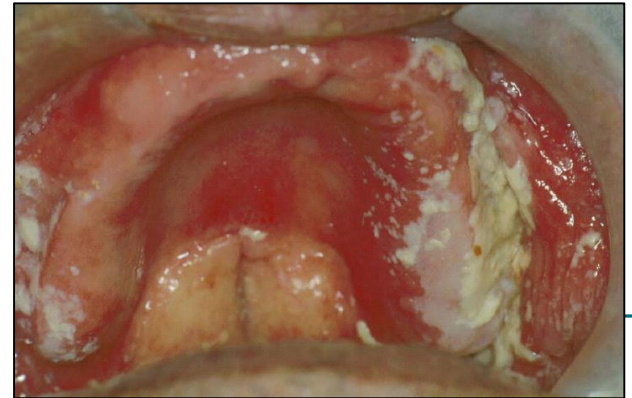
- RENHOLD

- STUMP RØYKEN!

Soppinfeksjoner

- **Årsak**
  - **Nedsatt immunforsvar**
  - **Legemidler**
  - **Dårlig munnhygiene**
  - **Munntørrhet**
- **Lokalisasjon**
  - **Slimhinne, tunge, munnviker, under proteser**
  - **Hvitt belegg som kan skrapes bort**
  - **Røde slimhinner (protesestomatitt)**

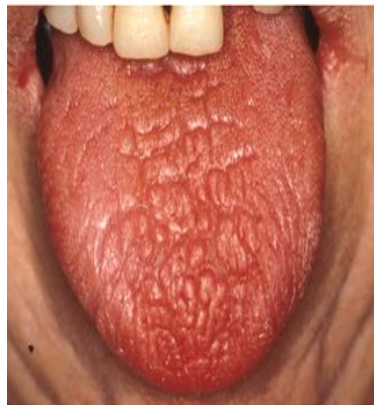
Soppinfeksjon/protesestomatitt

- Protasesestomatitt er en betennelse i munnslimhinna som skyldes en soppinfeksjon.
- Opptrer pga utilstrekkelig renhold, dårlig tilpassede proteser.
- Pasienter med allmenn sykdom, nedsatt immunforsvar, munntørre eller pasienter som blir behandlet med antibiotika er spesielt utsatt for å få protesestomatitt.

Munntørrhet

- Svært ubehagelig
- Vanskelig å spise og snakke
- Såre, sprukne slimhinner
- **Årsaker:**
- Aldersforandringer av spyttkjertler
- Medisinbruk
- Munnpusting
- Sykdom
- Strålebehandling

Bruk av legemidler er vanligste årsak

- Ca 500 forskjellige legemidler gir munntørrhet som bivirkning
- Eks Antidepressiva, psykofarmaka, hjertemedisin, blodtrykkssenkende medisin, astma- og allergimedisin, beroligende medisiner, mfl.
- Mer vanlig jo flere medikamenter man bruker samtidig

Hva kan vi gjøre med munntørrhet?

Fukting

Stimulere spyttproduksjon

Skifte medikamenter? Snakk med lege

Fjerne bakteriebelegg - munnstell

FLUOR – tabletter, skylling, pensling, Duraphat tannkrem, drops, tyggegummi

Unngå sukker; kaker, saft...

Drikk vann 😊

STOR FARE FOR UTVIKLING AV HULL I TENNENE!!!! 😞

Konsekvenser av munntørrhet

- Vanskelig med smak, tygging, svelging
- Problemer med ernæring
- Vanskelig å bruke tannproteser/gebiss
- Slimhinneskader/irritasjon/sår
- Økt fare for soppinfeksjoner
- Dårlig ånde
- Økt fare for karies og tannkjøttsykdommer
- Dårlig søvn
- Vanskelig å snakke (sosialt aspekt)

Ha alltid et glass vann stående i pasientens rekkevidde.
Vann, Farris eller usukret saft er gode alternativer til annen drikke.

Spisevegring – hva kan være årsaken?

- **Smerter:**

- Tenner
- Ømme eller løse tenner
- Sår i slimhinner

- **Proteser:**

- Dårlig funksjon (løse eller dårlig tilpasset)
- Gnagsår

- **Munntørrhet**

Den eldre pasienten

- Varierende tannhelse
- Store og kostbare restaureringer;
- **Kroner, broer, implantater**
- **Proteser; hele og partielle (del-)**
- Har brukt mye tid og penger på å sette i stand tennene sine.

Den eldre pasienten

- Kroner

- Broer

Illustratie: NIGZ / Ivoren Kruis

- Implantater

-som erstatninger for tapte/ødelagte tenner.

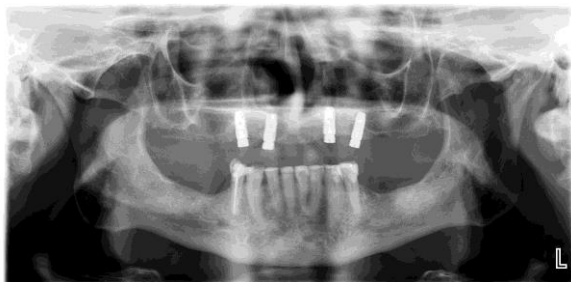
Forskjellige tannerstatninger

Forskjellige tannerstatninger

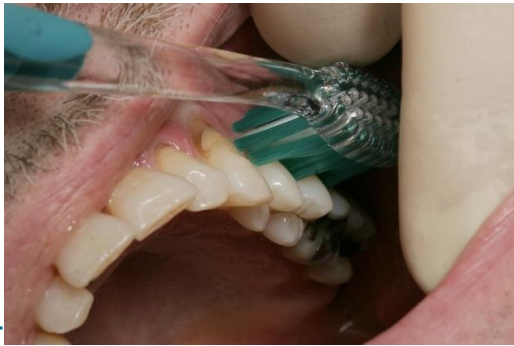

Forskjellige tannerstatninger

Munnstell når pasienten har egne tenner

Munnstell når pasienten har tannproteser

Hvordan skal tannprotesen oppbevares når den IKKE er i bruk?

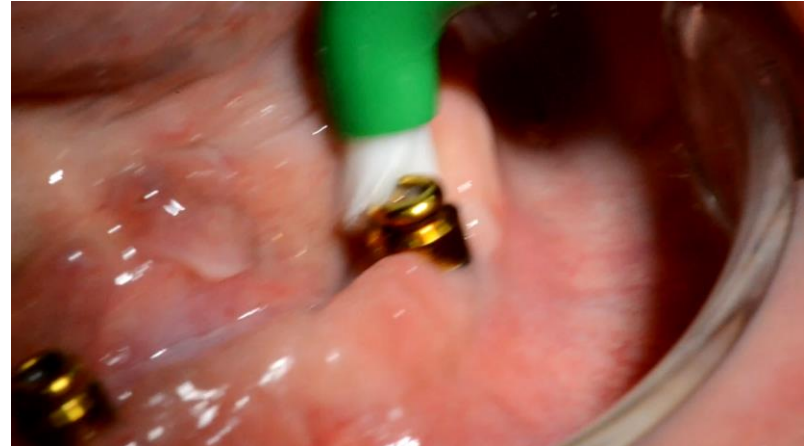

Puss og stell av implantater

Puss og stell av implantater

Hvordan fjerne tannprotesen?

Takk for oppmerksomheten!

Tannhelsetjenestens
kompetansesenter
Midt-Norge

